

Hallintotieteiden jatko-opiskelijoiden tutoriaali ja alan jatkokoulutus

1. TAUSTA

Hallinnon tutkimuksen päivien yhteydessä on viime vuosina järjestetty jokin tilaisuus myös jatko-opiskelijoita varten. Ainakin kaksi kertaa on kokoonnuttu keskustelemaan siitä, mitä voitaisiin tai tulisi tehdä. Kaikille lienee selvää se, että tällaisten keskustelujen taustalla on korkeakoulupolitiikan yleinen painottuminen tulosvastuullisuutta ja samalla tutkimustyön merkitystä korostavaan suuntaan. Keskusteluissa on tullut esiin hyviä ajatuksia siitä, miten hallintotieteellistä jatkokoulutusta olisi mahdollista kehittää. Sanoista tekoihin on vain näyttänyt olevan melko pitkä matka. Jotain on toki saatu aikaan tälläkin alueella. Turun yliopiston ja Åbo Akademin yhdessä vuonna 1986 järjestämällä päivillä pidettiin tasokas luentosarja jatko-opiskelijoille sekä jaettiin informaatiota mahdollisuuksista, joita Suomen Akatemia tarjoaa.

Valmisteltaessa vuoden 1988 Hallinnon tutkimuksen päiviä päätimme Vaasassa jatkaa turkulaisten avaamalla linjalla ja kokeilla jotain konkreettista. Päädyimme tutoriaali-tyyppisen tilaisuuden järjestämiseen. Lyhyesti kuvattuna tutoriaalini ideana on se, että jatko-opiskelijat esittelevät omiin opinnäytetöihinsä liittyviä ongelmia ja paikalla olevat professorit kommentoivat esitettyjä suunnitelmia. Käytännössä tilaisuus siis muistuttaa seminaarityyppistä työskentelyä.

2. ORGANISOINTI

Tutoriaalini toteutuksessa lähdettiin liikkeelle siitä, että jokaisesta hallintotieteellisestä koulutusta antavasta korkeakouluyksiköstä voisi yksi jatko-opiskelija esittää paperin tilaisuudessa. Vastaavasti pyrittiin saamaan istuntojen ohjaajiksi professoreja ja apulaisprofessoreja samoista yksiköistä, joista paperien esittäjätkin tulivat. Tutoriaali aloitettiin torstai-iltana ja sitä jatkettiin perjantaiamuna. Perjantain paperit käsiteltiin hallintotieteiden laitoksen uusissa tiloissa Palosaarella. Istuntojen ohjaajina toimivat apulaisprofessori Pertti Ahonen Helsingin yliopistosta, apulaisprofessori Göran Djup-sund Åbo Akademin Vaasan yksiköstä, va. apu-

laisprofessori Ismo Lumijärvi Vaasan korkeakoulusta, va. professori Juhani Nikkilä Lapin korkeakoulusta, professori Ari Salminen Vaasan korkeakoulusta, professori Sirkka Sinkkonen Kuopion yliopistosta ja professori Krister Ståhlberg Åbo Akademin Turun yksiköstä.

Tutoriaali sai osakseen varsin paljon kiinnostusta. Paikalla oli ohjaajien ja alustajien lisäksi noin 20 jatko-opiskelijaa. Istuntojen ohjaajille esitettävät tutkimuspaperit toimitettiin etukäteen tutustumista varten. Itse tilaisuudessa kullekin paperin tekijälle oli varattu 20 minuuttia suullista alustusta varten. Alustuksen jälkeen oli varattu 40 minuuttia aiheesta käytävään keskusteluun. Esityksissä oli tarkoitus painottaa tutkimuksen kysymyksenasettelua, metodisia ja teoreettisia lähtökohtia.

3. TUTORIAALIN ALUSTUKSET

Ensimmäisenä tutoriaalissa kuultiin Juha Kinnusen (Kuopion yliopisto) väitöskirjatyön aiheeseen perustuva alustus *Terveystieteiden palveluita-antavien organisaatioiden sisäisen kulttuurin merkitys toiminnan asiakaskeskeisyyteen ja hallinnolliseen päätöksentekoon*. Tutkimuksessa on tarkoitus analysoida terveydenhuollon organisaatioiden organisaatiokulttuurin ja ammatillisten osakulttuurien yhteyttä hallinnolliseen päätöksentekoon sekä asiakasläheisyyteen. Tutkimuksessa sovelletaan Edgar Scheinin ryhmädynaamista käsitteellistä viitekehystä ja empiirisenä menetelmänä etnografista haastattelua. Hoidon laatua tutkimuksessa pyritään arvioimaan asiakkaiden näkökulmasta.

Tutkimuksen tavoitteena on kehittää, testata ja arvioida menetelmiä terveydenhuollon organisaatioiden sisäisen kulttuurin empiiristä analyysia varten. Toisena tavoitteena on arvioida ammatillisten osakulttuurien vaikutusta hoidon asiakaskeskeisyyteen. Työn käytännön merkitys voidaan liittää terveydenhuollon ohjauksjärjestelmän kehittämiseen. Hallinnon tutkimuksen kannalta työn toivotaan tuottavan uutta tietoa organisaation kulttuurin tutkimuksen empiirisistä menetelmistä.

Torstai-illan toisen alustuksen pidin itse lisensiaattitutkimukseni aiheesta *Valtiollinen suunnittelu ja hyvinvointipalvelut: institutionaalinen tarkastelu*. Erittelen työssäni valtion taloudellista roolia yhteiskunnan talousjärjestelmässä toisaalta suunnittelujärjestelmän organisaation ja toisaalta hyvinvointipalvelujen organisaation pohjalta. Teoreettiselta kannalta pyrin selvittämään, miten valtion taloudellinen asema yhteiskunnan talousjärjestelmän osana määritellään, kun erityiskohteena on talouden valtiollinen suunnittelu ja ohjaus. Tällä tavoin pyritään hahmottamaan vaihtoehtoisia suunnittelukäsityksiä. Vastaavasti valtion taloudellista roolia pyritään jäsentämään määrittelemällä valtion hyvinvointitehtävien sisältöä erilaisten teoreettisten lähestymistapojen mukaan. Empiirisesti hahmotetaan deskriptioita erilaisista suunnittelurakenteista organisatorisella tasolla käyttäen hyväksi länsimaisia esimerkkitapauksia joistakin maista.

Tutoriaalini toisena päivänä perjantaina kuultiin aamun ensimmäisenä alustuksena Klaus Stolpen (Åbo Akademi) esitys lisensiaattitutkimuksen aiheesta *Professionalisering av lokalpolitiken i Finland*. Keskeisenä tarkasteltavana käsitteenä työssä on professionalismi ja erityisesti poliittinen professionalismi. Tutkimuksen empiirisen aineisto koskee kunnallisia hallinto-organeeja. Tarkastelunäkökulma on rakenteellinen, mikä työssä ilmenee eri hallintoelinten kokoonpanon analysointina. Tutkimuksessa käytettyjä muuttujia ovat koulutus, kokemus ja valta. Näiden muuttujien avulla pyritään osoittamaan kehityksen suunta. Tutkimuksen tavoitteena on osoittaa, että joissakin kunnallisissa orgaaneissa poliittinen professionalisoitumistaso on korkeampi kuin joissain toisissa. Tavoitteeseen pääsemiseksi työssä on asetettu neljä hypoteesia: etäisyshypoteesi, erikoistumishypoteesi, statushypoteesi ja kilpailuhypoteesi.

Kansainvälistä sävyä tutoriaaliin toi Helsingin yliopistossa jatko-opintojaan suorittava M. Manzoor Alam, joka esitteli omaa väistökirjatyötään aiheesta *Higher Civil Service Training in LDCs: Assessing the Significance and Evaluating Its Efficiency*. Tutkimuksen kohteena on virkamieskoulutus ja sen rooli kehitysmaissa. Keskeisenä tutkimusongelmana on se, miten virkamieskoulutusta voidaan tehostaa koulutuksen suunnittelun tasolla. Tutkimus keskittyy virkamieskoulutuksen kansallisiin funktioihin kehitysmaissa. Tavoitteena on selvittää, miten voidaan luoda ja säilyttää tehokas virkamieskoulutusjärjestelmä, joka palvelee parhaalla mah-

dollisella tavalla kehitysmaiden kansallisia tavoitteita.

Yksityiskohtaisena tutkimusaineistona ovat virkamieskoulutuksen koulutusohjelmien sisällöt ja opetusmenetelmät. Niitä tarkastellaan sekä uusille virkamiehille annettavan koulutuksen että täydennyskoulutuksen osalta. Empiirisen tutkimuksen kohdemaina ovat Bangladesh, Intia, Kenia, Pakistan ja Tansania. Analyysimenetelminä empiirisen aineiston käsittelyssä ovat diskurssi- ja sisältöanalyysi. Tavoitteena on yleistää kansalliset rajat ylittäen opetussisältöä, koulutusstrategiaa ja opetusmenetelmiä koskevaa käsitteistöä, teorioita sekä eri koulutusjärjestelmien käytännön sovellutuksia.

Kolmantena alustuksena perjantaina kuultiin Anneli Temmeksen (Valtionhallinnon kehittämiskeskus) lisensiaattitutkimuksen aiheeseen perustuva esitys *Organisaatiokulttuurin vaikutus virastojen johtamisen kehittämiseen*. Tutkimusongelmana on selvittää organisaatiokulttuurin merkitystä pyrittäessä muuttamaan viraston johtamista byrokraattisesta tavoitteelliseksi. Organisaatiokulttuuria ja johtamista tarkastellaan yksittäisen valtionhallinnon viraston näkökulmasta. Tutkimuksen empiirisenä kohteena on valtiovarainministeriön suunnittelusihteeristön toimesta tehty valtionhallinnon tavoitteellisen johtamisen kehittämistyö. Aineistona ovat tässä työssä syntyneet asiakirjat, valtionhallinnon tavoitteellista johtamista koskeva kirjallisuus sekä kehittämistyössä mukana olleiden haastattelut. Ajallisesti tutkimuksen empiirinen osa rajautuu 1970-luvulle, koska kyseinen tehtävä ei kuulunut suunnittelusihteeristölle enää seuraavalla vuosikymmenellä.

Viimeisen alustuksen tutoriaalissa piti Kimmo Marttinen (Vaasan korkeakoulu) lisensiaattitutkimuksensa aiheesta *Tiedebyrokratian rakenteistumisesta. Hallintoteoreettinen näkökulma tiedeorganisaation kehittämiseen Suomessa*. Keskeisenä tutkimusongelmana työssä on selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat tiedehallinto-organisaatioiden rakenteiden muotoutumiseen. Toisena selvitettävänä ongelmana on näiden rakenteiden vaikutus tiedeyhteisöjen tavoitteiden saavuttamiseen. Konkreettisemmin ilmaistuna tutkimuksella pyritään selvittämään sitä, miten tiedehallintoa tulisi järjestää, jotta se ottaisi tiedeyhteisöjen päämäärät mahdollisimman hyvin huomioon. Lisäksi tavoitteena on eritellä yhteiskunnan valtatekijöiden ulottumista tiedehallinto-organisaatioihin.

Tiedebyrokratiaa tarkastellaan tutkimuksessa teoreettisesti, jolloin selvitetään eri hallin-

toteorioihin perustuvien strategioiden soveltuvuutta suomalaiseseen tiedehallintoon. Tätä kautta pyritään hahmottamaan tiedehallinnon tulevaa kehitystä Suomessa kolmen erilaisen mallin avulla (tieteellisyyttä ja autonomiaa korostava malli, yhteiskunnallista hyötyä ja palvelufunktiota korostava malli ja tulosvastuuta ja välittömiä tuloksia korostava malli). Tutkimuksen keskeisiä käsitteitä ovat rakenteistuminen ja hallintorakenne.

4. MIETTEITÄ HALLINTOTIETEELISESTÄ JATKOKOULUTUKSESTA

Tutoriaalini onnistumista jatkokoulutustilaisuutena olen jäävi arvioimaan, koska kuuluin tilaisuuden järjestelyistä vastanneeseen Vaasan korkeakoulun hallintotieteiden laitoksen työryhmään. Omasta tutkimussuunnitelmastani sain tulevaisuutta ajatellen hyödyllistä kriittistä palautetta. Muiden alustusten pohjalta käytyä keskustelua oli myös mielenkiintoista seurata. Passiivisina kuulijoina tilaisuuteen osallistuneiden kokemuksia en edes yritä arvioida.

Tutoriaalini järjestäminen oli yhden vaihtoehdon kokeilu, jota ei suinkaan ennalta pidetty ainoana ja ehdottomasti parhaana tapana jatkokoulutustilaisuuden järjestämiseksi. Asiantuntijan pitämään luentosarjaan verrattuna tutoriaalista voisi olettaa ainakin niiden saavan konkreettisempaa hyötyä omille tutkimushankkeilleen, jotka asettavat suunnitelmansa arvioitaviksi tilaisuudessa. Jatkokoulutustilaisuuden tärkeänä tavoitteena tulisi mielestäni pitää juuri sitä, että se edistää tilaisuuteen osallistuvien omaa työskentelyä tavalla taikka toisella. Erityiseen teemaan sidotun luentosarjan ongelmana on se, että on vaikeaa ellei mahdotonta löytää luentosarjalle teemaa, joka tukisi useimpien jatkokoulutettavien tutkimuksen etenemistä.

Seuraavaksi olisi ehkä syytä pohtia, mitä jatkossa voitaisiin tehdä. Ensinnäkin jatkokoulutusta voidaan kehittää tietysti hallintotieteellisissä yksiköissä kussakin erikseen ja omatoimisesti, kuten varmaan tehdäänkin. Tässä kuitenkin monessa muussakin asiassa yhteistyö johtaa kuitenkin usein parempiin tuloksiin. Hallintotieteellisten koulutusyksiköiden välistä yhteistyötä tulisikin aktivoittaa jatkokoulutuksen alueella. Tähän on olemassa useita yksinkertaisia keinoja. Monissa korkeakouluissa laitokset kutsuvat ulkomaisia luennoitsijoita vierai-

lemaan yksikköönsä, jolloin kalliit matka-, palkkio- ja majoituskustannukset antavat hyvän vastineensa vain pienelle kuulijajoukolle. Jos asiasta kulkisi tieto eri yksiköiden välillä, kaikki kiinnostuneet voisivat hyötyä paremmin näistä vierailuista. Toinen yksinkertainen jatkokoulutuksenkin kannalta merkittävä yhteistyön muoto olisi julkaisusarjojen automaattinen vaihto eri yksiköiden välillä. Tätä kautta olisi mahdollisuus löytää nopeammin samoja tutkimusintressejä omaava kollega. Käytännössä ongelma lienee postituslistalla organisoitava hallinnollinen operaatio. Yhteistyön lisäämisen perusteluna on ensinnäkin jatkokoulutukseen käytettävien resurssien tehokkaampi ja usein tarkoituksenmukaisempi käyttö. Lisäksi voidaan myös pohtia ovatko koulutusalamme pienet yksiköt ylipäänsä kykeneviä järjestämään todella tasokasta jatkokoulutusta yksittäin. Yhteistyön kautta voidaan myös mielestäni paremmin edistää hallintotieteellistä jatkokoulutusta.

Jatkokoulutuksen lisäämisen tarvetta tulee mielestäni pohtia yleensäkin ja erityisesti hallintotieteellisellä koulutusallalla. Hallintotieteellisen jatkokoulutuksen saaneiden todennäköisin työllistäjä on supistumassa oleva julkinen sektori. On perusteltua kysyä, suosiiko valtion ja kuntien rekrytointipolitiikka jatkokoulutettuja. Eikö jatkokoulutus lueta julkisella sektorilla useammin mieluummin dismeriitiksi kuin meriitiksi? Väittäisin, että julkisen sektorin virkojen ja toimien kelpoisuusehdot eivät tue jatkokoulutettujen määrän suurta lisäämistä koulutusallallamme.

Yksityinen sektori osoittaa orastavaa kiinnostusta jatkokoulutettujen tarpeeseen tukemalla esimerkiksi kaupallisen alan (SYP:n tohtoriohjelma) ja teknisen alan (Nokian tohtoriohjelma) jatkokoulutusta. Voidaan mielestäni kysyä, mikä taho voisi tukea vastaavalla tavalla hallintotieteellistä jatkokoulutusta. Katse on edellisen rinnastuksen perusteella (SYP ja Nokia) kääntävä työnantajatahon suuntaan. Hallintotieteellisen koulutusalan ollessa kysymyksessä en keksi valtiota ja kuntia merkittävämpiä työnantajia. Myös tätä kautta voidaan mitata eri työnantajien jatkokoulutukseen kohdistamaa arvostusta. Toivon edellä esittämiäni ajatusten provosoivan muitakin esittämään mielipiteitään hallintotieteellisen jatkokoulutuksen tarpeesta ja kehittämistavoista.

Kari Kuoppala